

Артилерийски Прегледъ

ТОМЪ 55.

СТРОИТЕЛИ НА БЪЛГАРСКАТА АРТИЛЕРИЯ

Владимир Вазовъ
Генералъ-лейт. в.з.

(Генералъ-лейтенантъ Владимиръ М. Вазовъ)

ГЕНЕРАЛЪ-ЛЕЙТЕНАНТЪ
ВЛАДИМИРЪ М. ВАЗОВЪ.

(Дългогодишенъ началникъ на строево-домакинското отдѣление
и Инспекторъ на артилерията въ 1919/20 г.)

Всѣка епоха живѣе не само съ мечтитѣ за бъдещето, но отчасти и съ идеалитѣ на миналото; вехитѣ на миналото показватъ пътя на бъдещето. За да не бъдемъ като пътници безъ карта, които разпитватъ проходящи-тѣ, ние излагаме биографиитѣ на бившитѣ Инспектори на артилерията, — нека тѣ служатъ и за поука. Така се прави кроки за историята на нашата артилерия, като смѣтаме, че нейнитѣ най-висши началници представляватъ веи, а едновременно свѣтятъ като фарове. Подобно на точкитѣ, по които се строи една крива линия, историческия образъ на строителитѣ на артилерията даватъ възможность да се построятъ нови точки, за да се продължи кривата на вѣроятното бъдеще.

За първия периодъ на артилерията бѣха изложени биографиитѣ на тримата инспектори руси при фунтовитѣ орждия отъ 1878 до 1885 год. Следъ това следваха хронологически подъ редъ биографиитѣ на инспекторитѣ българи отъ 1885 г. до Свѣтовната война вкл. — 1919 г. Остана да изложимъ сега биографията на последния отъ този 34—годишенъ периодъ Инспекторъ на артилерията, генералъ *Вл. Вазовъ*.

Роденъ на 14. май 1867 год. въ гр. Сопотъ, той въ време на Освободителната война е билъ на 10 години, когато презъ 1877 год. въ родния му градецъ е пристигналъ единъ взводъ казаци отъ предния отрядъ на генералъ Гурко. Тамъ цѣлиятъ народъ посрещналъ руситѣ съ неописуема радостъ, макаръ за кратко, поради скорошното завръщане на турцитѣ. Бащата на Вл. Вазовъ, (описанъ въ романа „Подъ Игото“ отъ брата му, поета

Ив. Вазовъ, подъ псевдонима Чорбаджи Марко), е билъ убитъ отъ башибозуцитѣ, което на малкия Владимиръ направило неизличими лоши спомени и всѣло умраза къмъ турцитѣ.

Въ 1885 год., следъ свършване V. гимназ. кл. въ Пловдивъ, младежътъ Вл. Вазовъ постъпва въ първи специаленъ класъ на Военното училище, курсътъ на което свършилъ като старшии портупей-юнкеръ; той е произведенъ въ подпоручикъ на 27. IV. 1887 год. съ назначение въ 2. артил. полкъ въ гр. Шуменъ. Подготовката на офицери въ Военното училище за служба въ артилерията е била съвсемъ слаба, обаче, младитѣ подпоручици, изпълнени съ младенчески ентузиазъмъ и съ любовъ къмъ службата, се заловили присърдце за подготовката си. Съревнованието между младитѣ артилерийски офицери бѣше голѣмо; тѣ се стараеха съ трудъ бързо да наваксатъ онова, което имъ липсваше, подъ ръководството на български батареини командири, които неодавана бѣха замѣнили заминалитѣ началници — руски офицери.

За артилерийското стрелково изкуство, тогава сж се подготвявали по руски ръководства на Туркулъ и Решетинъ и по новосъставения проектъ—наставление за стрелбата („Червената книжка“) отъ Инспектора на артилерията майоръ П. Тантиловъ. Първиятъ батареенъ к-ръ на подпор. Вазовъ е билъ майоръ П. Цѣновъ, който го е подготвилъ по артилерийското дѣло: езда, конно учение, за обучаване на новобранци и за действие при орждията. По тактика на артилерията е имало отъ по-старши офицери беседи въ полка, така щото въ края на първата годишна служба подпор. Вазовъ е станалъ истински помощникъ на батареиния си к-ръ. Следната година (1888) подпор. Вазовъ е билъ командированъ въ Русенския артил. арсеналъ за изучаване материалната часть и лабораторното дѣло на практика, въ продължение на 3 месеци.

Произведенъ въ чинъ поручикъ на 18. май 1890 г. Вл. Вазовъ е назначенъ за адютантъ на 2. артил. полкъ

въ началото на 1891 г., която длъжност заемалъ една година; поручикъ Вазовъ е назначенъ за командиръ на току-що формируемата се въ полка планинска полубатарея, материалната частъ на която — 75 см. не с.с. Круповски орждия, съ амуницията за товарене — бѣ тъкмо пристигнала и изваждана отъ амбалажнитѣ сандъци на фабриката.

Следната година пор. Вазовъ бѣ командированъ въ Есенъ, като членъ на приемателната комисия за артилерийски материали отъ Круповската фабрика, дето, подъ ръководството на председателя артил. инж. майоръ Найденовъ, е почерпилъ доста сведения по артилерията — относно начина на изпитване материалитѣ и полигонната стрелба. Щомъ презъ юний 1893 г. се завърналъ въ полка си, заминава съ товарната си полубатарея за планински екскурзии, упражнения и стрелби, въ околността на гр. Котелъ и с. Градецъ.

Произведенъ въ чинъ капитанъ на 2. VIII. 94 год. Вл. Вазовъ е преведенъ презъ ноемврий с. г. въ 4. артил. на Н. Ц. В. полкъ, дето е билъ старши офицеръ, а следъ 3 месеца назначенъ за командиръ на 3. батарея, на която длъжност служилъ подъ редъ 5 години. Презъ това време е билъ последователно председател на полковия сждъ и членъ на Соф. воененъ сждъ. Награденъ е билъ съ знакъ за X год. отлична и безпорочна служба и като представителенъ на видъ и отличенъ по службата, назначенъ е въ началото на 1900 г. за командиръ на шефската 1-а на Н. Ц. В. батарея въ полка. И тази батарея, въ началото като капитанъ, а следъ свършване щабъ-офицерския (4 мес.) курсъ, като майоръ, командвалъ сждъ 5 години. Презъ това време (1902 г.) майоръ Вазовъ е билъ изпратенъ да следва курса на Руската артилерийска школа при Царско село, дето е прекаралъ 4 мес. теоритически занятия по стрелбитѣ и тактика на артилерията, после около 4 мес. участвувалъ въ стрелбитѣ при Красно-село и въ Устъ-Ижорския лагеръ. Тукъ познанията и умѣнието му по стрелбитѣ се доста разширили, понеже изобилно отпуснатитѣ бойни при-

паси (по 200 изстрела на офицеръ) сж дали възможност да бждатъ произведени стрелби по всевъзможни цели, при всѣкаква обстановка.

Следъ завръщането си отъ школата, майоръ Вазовъ продължилъ командването на батареята си съ успѣхъ, за което е награденъ презъ 1903 год. съ ордена за „Военна заслуга“ V. степенъ съ корона. А въ началото на 1904 год. е командированъ въ състава на комисията — като дѣловодителъ — за изпитване образецъ скорострелно орждие за превъоръжаване полската ни артилерия, подъ председателството на полковникъ Ряскова, другитѣ членове на комисията сж биле артил. инженери полковникъ Загорски и подполковникъ Жостовъ. Комисията направи изпитанията въ Франция (Крезо и Хавъръ) и въ Германия (Есенъ и полигона Меппенъ), по изработената отъ артилерийската инспекция подробна програма, въ продължение на 3 месеца; следъ което тя направи обстоенъ докладъ, по който артилерийскиятъ комитетъ се произнесълъ за възприемане 75 мм. с.с. Шнайдерово орждие съ пружиненъ връщачъ, а бойнитѣ припаси сж поръчани на фабрика Крупъ.

Въ началото на следната 1905 год. майоръ Вазовъ е билъ командированъ да премине курса по стрелбитѣ въ Франция на полигона при Пуатие, дето отлично се е запозналъ съ основитѣ на стрелбата изъ скорострелното орждие въ една отъ първитѣ тогава Европейски артилерии. При завръщането си, той представи единъ обширенъ докладъ въ Артилерийската инспекция, който на времето си много послужи за изработване първитѣ упражнения по използуване на с.с. полски орждия при стрелбитѣ и за практически указания по употрѣбление на мѣрнитѣ прибори, батарейната тржба, хиляднитѣ и др. нововъведения.

Есеньта 1905 г. майоръ Вазовъ е преведенъ въ 8. артилерийски полкъ, повишенъ въ длѣжностъ „командиръ на отдѣление“, дето следната година е произведенъ въ чинъ подполковникъ. Презъ 1906 г., така подготвениятъ, чрезъ преминаване на дългогодишна строева служ-

ба и разни курсове и практически стрелби въ странство, той е извиканъ за помощникъ на заведувация офицерската артилерийска школа (артил. инженеръ полковникъ Найденовъ), а на есента с. г. за избиране мѣсто и ржководене строевата частъ на стрелбитъ, пръвъ пжтъ произведени съвмѣстно отъ артилерийскитъ полкове и всички камандири на полковетъ, на отдѣленията и на батареитъ около Стара-Загора и Казанлъкъ. Освенъ подполковникъ Вазовъ, подпомагали сж при тази огромна работа майоръ Пушкарровъ за полскитъ и майоръ Кацаровъ при планинскитъ стрелби отъ с.с. орждия: въ съставъ на батарея и арт. отдѣление.

Понеже резултатитъ отъ тия стрелби трѣбваше да се използватъ при редактирането на новото наставление за стрелба и инструкцията за действието въ боя, както и при съставяне на новитъ строеви устави за с. с. артилерия, подполковникъ Вазовъ бѣ назначенъ въ началото на 1907 год. за началникъ на строево-домакинското одѣление въ Артилерийската инспекция.*) Тогава той е награденъ съ орденъ за XX годишна отлична служба и заемалъ съ голъма полза за артилерията казаната длъжностъ две години, когато се изработиха всички казани устави, наставления и инструкции.

Въ 1909 г., подполковникъ Вазовъ е преведенъ за командиръ на артилерийско отдѣление въ 4. артил. на Н. В. полкъ, прослужилъ на тая длъжностъ две години; тогава е награденъ съ ордена „Св. Александъръ“ V. ст., а на есента 1910 год. е преведенъ отново на сжщата длъжностъ въ 5. артил. полкъ — въ Шуменъ, тамъ дето бѣ почналъ офицерската си служба.

Следъ 4 месеци той е билъ повишенъ въ длъжностъ „помощникъ командиръ на полка“, която длъжностъ изпълнявалъ една година, следъ което е билъ повърнатъ пакъ за началникъ на строево-домакинското одѣление въ Артил. инспекция, за подготвяване къмъ

*) Неговъ трудъ е издаденото отъ Артилер. инспекция „Наставление за ездата въ артилерията“; до тогава си служихме съ руското „Ржководство“ на Петракова.

Балканската война, когато е произведенъ въ чинъ полковникъ на 5. априлъ 1912 год., а при мобилизацията 1912 г. е назначенъ за командиръ на 4. артил. на Н. В. полкъ.

Презъ Балканската война 1912—13 г. полковникъ Вазовъ, като командиръ на полка, е взелъ участие въ боеветъ при Гечкенли (Селиолу), при Люле-Бургазъ и Чаталджа въ състава на 1. пех. дивизия. Батареитъ на полка му на 9. X. 1912 г. при Гечкенли поддържаха първа бригада на дивизията при устрема ѝ въ първия срещенъ бой срещу турцитъ, когато две неприятелски батареи бѣха буквално покосени отъ артилерийския огънь на батареитъ отъ 4. артил. полкъ и пленени.

Въ тридневнитъ боеве при Люле-Бургазъ (16—18. октомврий) батареитъ на 4. артил. полкъ бѣха излѣзли на позиция предъ пехотата и отбиваха съ огъня си самине-приятелското настѣпление. На третия день (18. X.), 4. артилерийски полкъ насочи съсредоточенъ и такъвъ точенъ огънь по турскитъ окопи, че принуди неприятеля да отстъпи въ бѣгство, преди още нашата пехота да се доближи до окопитъ му.

При подновяване военнитъ действия, презъ м. мартъ 1913 г., полковникъ Вазовъ командувахе освенъ своя 4. артил. полкъ, но и батареи отъ едно планинско отделение; въ боя огънятъ на батареитъ бѣ така добре насоченъ и умѣло употребенъ, че отъ него бѣха прогонени турцитъ отъ укрепената имъ позиция при Елбасанъ, следъ което отново бѣ заетъ гр. Чаталджа.

Въ Междусъюзнишката война, полковникъ Вазовъ взелъ участие въ боеветъ срещу сърбитъ между Цариградъ и Пиротъ: Бублякъ, Дрънова Глава, Градоманъ отъ 24. VI. до 18. VII 1913 г. За бойнитъ му отлични действия презъ Балканската война той бѣ награденъ съ орденъ „За храбрость“ IV ст.

Следъ демобилизацията 1913 год., полковникъ Вазовъ командува още една година 4. артил. на Н. В. полкъ, който бѣ развърнатъ въ три полски и едно гаубично от-

дѣление*), но въ края на 1914 г. той бѣ назначенъ за трети пжтъ началникъ на строево домакинското отдѣление въ Артил. инспекция, когато почна подготовката за Свѣтовната война. Възъ основа на бойнитѣ действия отъ Балканската война, поукиѣ при употреблението на с. с. артилерия въ боеветѣ и за сребитѣ, предстоеха нови измѣнения на наставленията, при изработване на които по указанията на инспектора на артилерията генералъ Найденовъ, взеха най-деятелно участие комисиитѣ, въ които влизаше полковникъ Вазовъ, арт. инж. полковникъ Славчевъ (като началникъ на техническото отдѣление) и арт. инж. А. Ангеловъ (като началникъ на артилерийската стрелкова школа). Тъкмо 3—4 месеци преди Свѣтовната война, презъ лѣтото 1915 г., тия нови наставления бѣха изпратени и изучени при занятията въ частитѣ и отъ запаснитѣ артил. офицери свикани на обучение въ полковетѣ. Полков. Вазовъ за тая си полезна дейность бѣ награденъ съ народенъ орденъ „За военна заслуга“ III ст.

Когато България се намѣси въ Общоевропейската война на 12. IX. 1915 г. полковникъ Вазовъ бѣ назначенъ за командиръ на 5. артил. бригада (1. и 11. артил. полкове), влизаща въ състава на V. пех. Дунавска дивизия. Въ първия периодъ на войната той е участвувалъ въ боеветѣ срещу сѣрбитѣ около с. Дереновци и Соничка Глава и срещу французитѣ при с. Попадия, а при преследването имъ около с. Мироча и Милетково. На 28. ноемврий 1915 г. полков. Вл. Вазовъ бѣ тежко раненъ въ дѣсното рамо отъ французки шрапнелъ на позицията южно отъ с. Милетково.

На 20. II. 1916 г., макаръ и не напълно излѣкуванъ, полковникъ Вазовъ заминалъ за фронта и поелъ командването на бригадата си, която заемала позиция южно отъ с. Негорци, именно линията с. Мързенци—с. Горни-

*) Командири на артил. отдѣления бѣха: подполковникитѣ на 1.—Друмевъ, на 2.—А. Ангеловъ, на 3.—Александровъ, на гаубичното — Каблешковъ, домакинъ на полка подполковникъ Кънчевъ.

черъ—с. Хума—с. Конско—в. Мала Рупа. Понеже главно-то командуване увѣрено, че полковникъ Вазовъ следъ толкова дълго време заемане високи длъжности въ армията и решаване както въ мирно, тъй и въ военно време успѣшно разни тактически задачи и отлично се държалъ при важни бойни действия, счете го напълно подготвенъ за по-висше командуване, затова му е дадена на 28. III. 1916 г., като първи етапъ, пехотна бригада въ 5. дивизия, състояща се отъ 2. и 5. пех. полкове.

Времето отъ началото на априлъ до ноемврий с. г., полковникъ Вазовъ е използвалъ за укрепяване позицията на бригадата си около с. Хума—дѣсниия флангъ на дивизията; тамъ по указанието на бригадниятъ к-ръ сж били построени скривалища и наблюдателни пунктове, поправени сж биле и прокарани нови пжтища къмъ тила, а на позицията ставаха взаимни обстрелвания между французки и наши батареи, водѣха се патрулни нападения и други бойни действия.

На 1. декемврий с. г., бригадата на полковникъ Вазовъ получава задача да замине за долината на р. Черна, въ състава на 2. п. дивизия, дето той получава командуването на лѣвия дивиз. участъкъ отъ с. Градешница до в. Змеица. Въ времето, когато се заемаше тая позиция, неприятелскитѣ сръбски окопи сж биле на около 300 кр., а французкитѣ батареи обстрелвали пжтищата и позицията, затова движението е ставало бавно, нощемъ, изтекли повече отъ 10 дена, докато бригадата се събере. Въ тая критическа бойна фаза, запазилиятъ съ силни нерви полковникъ Вазовъ, при нападението на неприятеля се е държалъ спокойно и не е искалъ подрѣжки отъ началника на дивизията, а храбро е държалъ позицията си, която е била обстреляна съ ужасенъ артилер. огънь. Четири дена (10—14 декемврий) бригадата на полк. Вазовъ издържа и отбива храбро атакитѣ на сърбитѣ, които повече следъ това не се опитаха да настѣпятъ тамъ, понеже дадоха голѣми жертви и се убедиха въ твърдото държане на задцищаваната отъ 1/5. бригада позиция.

Въ 1916 г. полковникъ Вазовъ е награденъ съ народенъ орденъ за „Военна заслуга“ II. степенъ, а на 1. мартъ 1917 год. назначенъ за командиръ на 9. п. Плѣвенска дивизия, заемаща важния участъкъ, който защитаваше долината на р. Вардаръ, [именно отъ лѣвия ѝ брѣгъ до Дойранското езеро. Това назначение, което възлагаше голѣми отговорности на полков. Вазова, същевременно му даваше възможность да приложи въ по-широко поле, придобитата опитность въ командуване на по-голѣми пехотни и артилерийски части. За бойнитѣ му успѣшни действия презъ 1915/16 г. той бѣ награденъ съ орденъ за храбрость, III ст. I кл.

Постоянното и неотслабно усилие на полков. Вазова е било насочено къмъ фортификационното засилване на позицията, къмъ подготовка на командиритѣ отъ разнитѣ степени и частитѣ имъ за упоритъ бой и за проявяване инициатива при всѣкакви трудни случаи, къмъ внушаване вѣра на началницитѣ и войскитѣ имъ въ силата на позицията и достатъчность на срѣдствата за отбрана, уреждане тѣсна връзка между пехотата и артилерията, както и за създаване довѣрие между тѣхъ, поддържане борческия духъ между войницитѣ и др. подобни упжтвания.

Особени бойни упражнения сж се правили постоянно на самата позиция за решаване задачи при всевъзможни разположения за неприятелското нападение, за контръ-атакуване и др. упжтвания по поддържане връзкитѣ съ телефони, хелиографи, сигнализация и мѣрки за поддържане връзки при разрушаването имъ, за да не се нарушава командуването.

Особено внимание полков. Вазовъ бѣ обърналъ по подготовката на батареитѣ, като съ постоянни и точни пристрелки до разни пунктове на неприятелското разположение, се подготвяли да откриватъ безъ забава бързъ и ефикасенъ преграденъ или барабаненъ разрушителенъ огънь, дѣня и нощя. Артилерията бѣ отлично подготвена, съ цѣлъ редъ упражнения, да обстрелва съ точенъ огънь

не само неприятелскитѣ позиции, но и ония важни пунктове отъ нашата собствена позиция, които евентуално биха били заети отъ неприятеля. Въ района на 9. дивизия имаше и 6 германски тежки батареи.

Тая пълна подготовка на нашата артилерия за бърза и ефикасна стралба, естествено, причиняваше значителенъ разходъ на бойни припаси. По поводъ на това отъ по-горното командване е било заповѣдвано да се прави економия на бойнитѣ припаси и да се пазятъ орждията. На тия напомнювания, полковникъ Вазовъ донесълъ повѣрително, че споредъ него трѣбва повече да се економисва кръвта на българския войникъ и по-добре е да се повредятъ нѣколко орждия, но да разбиемъ противника, отколкото да запазимъ орждията, но съ рискъ да попаднатъ здрави въ ржцетѣ му.

Така е продължавала усилената подготовка на 9. п. дивизия подъ командата на генералъ-майоръ Вазовъ, повишенъ въ тоя чинъ на 20. май 1917 год. „за изслужено време и на ваканция“, като му е дадено две годишно старшинство съ заповѣдъ по Действуващата армия. Персональтъ на германскитѣ тежки батареи презъ лѣтото 1918 г. бѣ смѣненъ съ български офицери и войници отъ 2. теж. артил. полкъ.

Макаръ че деморализацията бѣ почнала да прониква между войницитѣ на фронта, поради разни позиви, следъ връщането на отпускаритѣ отъ известни недоволни крайща въ страната, поради лошата храна и недоброто облѣкло на войницитѣ, обаче, всички началници въ 9. дивизия водѣха успѣшно борбата противъ тая деморализация.

Действително, действията на дивизията при решителнитѣ боеве на 16, 17, 18 и 19. септемврий 1918 год., когато неприятельтъ при пробива на Добро поле, бѣ решилъ на всѣка цена да завладѣе позицията и на 9. п. дивизия, която пазеше пжтя на отстъплението на I. армия, показва колко достойно, доблестно и храбро се дър-

жаха войскитѣ при Дойранъ подѣ командата на генералъ Вазова.

Следъ невъобразимъ силенъ денонощенъ артилерийски барабаненъ и разрушителенъ огнь отъ тежки снаряди и мини презъ 16. и 17. септемврий, отъ която стрелба теленитѣ мрежи, както и окопитѣ бѣха свършено, разрушени, телефоннитѣ и телеграфнитѣ връзки скжсани, следъ обсипване позицията съ отровни газови снаряди, две английски дивизии въ гжсти маси стремително настѣпиха сутринята на 18. септемврий и атакуваха цѣлия фронтъ на 9. п. дивизия. Бдителната наша артилерия, безъ да обръща виимание, че самата тя е силно обстрелвана, посрещна съ силенъ огнь атакуващитѣ колони. Доблестнитѣ защитници на Дойранската позиция (пехота, картечници, минохвъргачки, пионери, гранатохвъргачки), добре запазени до сега въ солиднитѣ си скривалища и запазили напълно борческиятъ си духъ, като разярени лъвове изкачаха отъ скривалищата си и чрезъ картеченъ огнь, съ ржчни бомби и „на ножъ“ посрещаша приближилия многочисленъ и смѣлъ противникъ.

Цѣлата позиция на 9. п. дивизия и тилтъ ѝ бѣха покрити съ облаци прахъ и димъ отъ оглушителната и непрестанна артилерийска и минна стрелба. Всичката мѣстность на позицията бѣ разорана отъ снарядитѣ. Англичанитѣ, не обръщайки внимание на голѣмитѣ загуби, като лава покриха позицията на дивизията, отъ наблюдателния пунктъ на който (в. Фурка) напрегнато следѣше боя и даваше по телефона и телеграфа нареждания за упорито държание генералъ В. Вазовъ, стоящъ при планшета на н-ка на артилерията въ дивизията полковникъ Каменовъ. Дохожда тамъ ѝ и командувация 1. армия генералъ лейтенантъ Нерѣзовъ, при заминаване на самитѣ позиции и дава указание, че ако той падне убитъ, да го замѣсти генералъ Вазовъ.

Неприятельтъ атакува и навлиза въ преднитѣ позиции и нѣкои предни пунктове на главната позиция падатъ въ негови ржце. Многобройни негови аероплани лѣ-

тятъ низко на около 50 м. надъ позицията и обстрелватъ съ картечници храбритъ защитници. Настъпи решителната минута, за която 9. дивизия бѣ систематично подготвена; започна се ужасенъ кръвопролитенъ бой—на животъ или смъртъ.

Добре подготвенитъ пехотни части, водени отъ достойни и смѣли командири, произвеждатъ една подиръ друга десетки стремителни контъръ-атаки съ ръчни бомби и ножове, успѣшно и силно подкрепени отъ артилерията. Всички дивизионни и други подръжки, насочени съевременно отъ генералъ Вазова, се явяватъ въ нуждения моментъ срещу най-заstraшенитъ пунктове. Неприятелскиятъ устремъ бѣ толкова страшенъ и силенъ, че имаше минути, когато изходътъ на боя висѣше на косъмъ.

Най-после, българскитъ юнаци, които защитаваха отечествената си земя, надвиха; противникътъ бѣ отблъснатъ съ страшни загуби за него. Позицията остана въ наши ръце, съ изключение на предната Дойранска позиция, която вече изигра ролята си и изгуби всѣко значение.

Съ страшна яростъ, неприятелската артилерия поднови продължителна и непрекъсната разрушителна стрелба по цѣлата позиция отъ Вардара до Дойранското езеро. И на 19. септем. англичанитъ, засилени съ една гръцка дивизия, се спуснаха пакъ въ отчаяна и смѣла атака, но доблеститъ Дойрански защитници и тоя пжтъ кръвопролитно отблъстна неприятелътъ, който отстъпи. Единадесетъ хиляди неприятелски трупове лежахъ на бойното поле; противникътъ бѣ сломенъ.

Следъ тая спечелена голѣма победа, макаръ да бѣха дадени много жертви, духътъ у защитниците бѣ все тъй високъ. Получиха се поздравителни телеграми до Началника на дивизията генералъ Вл. Вазовъ отъ Н. Вел. Царя, отъ Главнокомандувания и отъ други началници и командири на съседни части. За храброто му и умѣло държане генер. Вазовъ бѣ награденъ съ Ордена за храбрость, II степенъ.

За съжаление, поради пробива на Добро поле, славната 9. п. дивизия, на 20. септемврий получи заповѣдъ да се оттегли назадъ и заеме позиция на Бѣласица планина и отъ тамъ постепенно трѣбваше да се изтегли назадъ до старата ни граница.

При демобилизацията на октомври 1918 г. генералъ Вл. Вазовъ остана за началникъ на 9. Плѣвенска дивизионна областъ, следъ това кратко време е заемалъ длъжността началникъ на 2. военно-инспекционна областъ.

Презъ августъ 1919 г. генералъ Вазовъ бѣ назначенъ за Инспекторъ на артилерията въ Министерството на войната, за която длъжностъ бѣше се подготвявалъ по-вече отъ 30 години. Времената не бѣха нормални, предстояха уволнения на сума добре подготвени и закалени въ войнитѣ артилерийски офицери, споредъ щативетъ на Ньойския договоръ за миръ.

Тъкмо въ времето на инспекторската длъжностъ на генералъ Вазовъ бѣха уволнени всички 12 бригадни командири (отъ № 1 до 12), именно полковницитѣ: Кукурѣшковъ, Ив. Марковъ, Проиновъ, А. Ангеловъ, Чобановъ, Тр. Пѣевъ, Донковъ, Ив. Ватевъ, Каменовъ, Г. Тодоровъ, К. Венедиковъ и Шойлековъ, заедно съ началницитѣ на артилерията въ инспекц. области генералъ-майоритѣ: Мановъ, Пушкарровъ, Русчевъ и Йер. Сирмановъ; началника на тежката артилерия генер.-м. Павловъ и н-ка на мѣстнитѣ артил. учреждения генер.-м. Стайковъ. Победителитѣ целяха да отслабятъ бойната сила на артилерията ни, станаха значителни съкращения, поради които още мнозина отлични артилериисти офицери, бѣха уволнени, въ края на 1919 год.,—артилерията бѣ обезглавена.

Презъ време на инспекторството си генер. Вазовъ положи грижи да се запази отъ разхищение многомилionното и ценно артилерийско имущество въ Соф. артил. арсеналъ и въ огнестрелнитѣ (складове, освенъ това той гледаше да стане, колкото може по-безболезнено реформирането и намалението на артилерийскитѣ части,наложено отъ нещастния изходъ на войната. Обаче и достойния ин-

спекторъ не можа да се задържи дълго на поста; на 24. февруарий 1920 г., произведенъ въ чинъ генералъ-лейтенантъ, Вл. Вазовъ бѣ уволненъ отъ служба, накрая награденъ съ орденъ „За военна заслуга“ I. степенъ.

Освенъ поменатитѣ високи български военни ордени и отличния генералъ Вазовъ е бивалъ награждаванъ и съ високи иностранны ордени: персийски, германски, австрийски, италиянски и турски, всички отъ II-а и I-а степени.

Следъ уволнението му въ запасъ на армията, генералъ Вазовъ бѣ избранъ за председател на нововъзобновения съюзъ на запаснитѣ офицери, която почетна длъжностъ заемаше цѣли 10 години и въ първитѣ години той написа редъ апели и позиви за подържане духа, сплотеността и безпартийността на запасното офицерство. Избранъ за кметъ на гр. София въ май 1926 г., той следъ това излѣзе отъ състава на Централното управление на запаснитѣ офицери и до миналата година заемаше цѣли 6 години съ достоинство мѣстото на Столиченъ кметъ, презъ което време на 31. X. 1930 г. той бѣ честитъ да поднесе отъ името на Престолния градъ хлѣбъ и солъ на Августейшитѣ младоженци Негово Величество царъ Борисъ II. и Нейно Величество царица Йоанна.

Като назидание за офицеритѣ, зап. генерал. Вл. Вазовъ оставя следния заветъ:

„За да се постигне сигурна победа, необходимо е началниците да опознаятъ и обикнатъ своитѣ войници и подчинени, да се грижатъ за тѣхъ, да спечелятъ довѣрието имъ и да се намиратъ при тѣхъ въ всички моменти на опасностъ; да бждатъ предвидливи.

„Главната задача на артилерията е да помага ефикасно при всички случаи на своята пехота. За тая цель е потрѣбна постоянна и близка сигурна връзка съ пехотата и взаимно довѣрие, готовностъ да се понесатъ всички жертви, за да се осигурятъ нейнитѣ успѣхи. Като се знае това, доблестнитѣ артилеристи ще намѣрятъ най-добрия начинъ за действие.

„На българскиятъ народъ ще предстоятъ още голѣми усилия, за да постигне своитѣ идеали. Всѣки военослужащъ и всѣки българинъ трѣбва да се възпитава въ любовъ къмъ Отечеството, преданность къмъ Царя, готовность за борба и жертви, постоянство и вѣра въ щастливото бждеще на България. Това е залога за крайния успѣхъ“.

А. Ангеловъ

Арт. инженеръ, полковникъ о. з.
